בסיעתא דשמיא

שיעורים בפרשת השבוע

הרב **אליהו דיסקין** שליט"א

ראש השנה

שיעור ב' | תשפ"א

ניתן לשמוע בקו ישיר: 073-2951303

www.kolhalashon.com

גישה ישירה לשיעור במערכת קול הלשון
בלי לחפש ולדפדף בין השיעורים במערכת.
מתקשרים לקו קול הלשון במספרים הרגילים והישירים,
מקישים מיד כוכבית סולמית #
ואחריו את מספר השיעור **30441749** ולסיום סולמית #

הכלים בידים שלנו

אנחנו עומדים עכשיו כמה ימים לפני יום הדין שבו דנים על הכל גשמיות רוחניות, כל הכלים שנצרכים לאדם לעבודת שמים נקבעים בראש השנה, אבל זה נמצא בידים שלנו **'תשובה תפילה וצדקה מעבירין את רוע הגזירה'**, ואחת העצות המופלאות לזכות בדין גילו לנו חז"ל הקדושים בפ"ק דראש השנה **'כל המעביר על מידותיו מעבירין לו על כל פשעיו'** שנאמר נושא עוון ועובר על פשע למי נושא עוון למי שעובר על פשע, ההנהגה של הקב"ה בעולם היא מידה כנגד מידה, אם כשמישהו פוגע בך אתה מבליג שותק ולא מגיב גם אם יש לך חבילה גדולה של חטאים כשהשטן מגיע לקטרג הקב"ה אומר ההנהגה איתו היא להעביר על כל פשעיו כי הוא מעביר על מידותיו.

סיפר לי הגר' יהושע משקובסקי שליט"א שהוא היה אצל ראש הישיבה הגר' אהרון לייב ושאל אותו איזה קבלה כדאי לקבל לקראת הימים הנוראים, אמר לו הרב שטינמן: אם אתה שומע בקולי תקבל על עצמך פעם אחת ביום לוותר, ויתור זה לא כשיש לך ספק ספיקא אולי אתה צודק רק כשאתה בטוח מליון אחוז שאתה צודק ואתה מותר זה נחשב ויתור, וכשאדם מתרגל לותר פעם ביום זה נהיה אצלו קנין, על ידי זה זוכים להשיג את כל המידות טובות בין בבין אדם לחבירו בין בבין אדם למקום, הוא מרגיל את עצמו להכנעה ולביטול ה'אני' שזוהי המחיצה הגדולה שמפריעה לאדם בכל עבודת שמים.

עיקר מטרת התפילות בראש השנה

יש נושא מפורסם האם ואיך מותר לבקש בקשות פרטיות בראש השנה - בזוהר הקדוש [מובא בהקדמה לסידור הגר"א] כותב שמכיון שראש השנה זה יום שמסוגל מאד להמלכת הקב"ה ובו אנחנו מתפללים **'מלוך על כל העולם כולו בכבודך' 'ובכן תן פחדך ה' אלוקינו על כל מעשיך'** יש לנו כח ביום הזה לפעול את המלכת הקב"ה, ובמקום להתפלל על גילוי כבוד שמים אדם עסוק בלבקש בריאות, פרנסה, וכל שאר צרכים פרטיים, כתוב בזוהר הקדוש שאותו אדם דומה לכלבים דצווחין הב הב, כמו כלב שדואג לקבל את האוכל שלו, **וראשית כל צריך לדעת** שבזוהר הקדוש לא כתוב שאסור לבקש בקשות פרטיות אלא שצריך שעיקר המגמה של האדם בתפילתו בראש השנה תהיה על כבוד שמים, ועוד צריך לדעת שגם לפי הזוהר הקדוש כתוב ביערות דבש [ח"ב דרוש א'] שמי שמבקש בקשות פרטיות כדי שיהיו לו כלים לעבודת שמים לא זו בלבד שמותר לבקש את זה בראש השנה אלא זה חלק מה**'תמליכוני עליכם'**, וזה מה שאנחנו אומרים **'זכרנו לחיים מלך חפץ בחיים וכתבינו בספר החיים 'למענך' אלוקים חיים'**, אנחנו מבקשים על חיים בשביל שנוכל לעבוד את הקב"ה, וזהו ההיתר לבקש בקשות פרטיות בשלש ברכות ראשונות כי זה בקשה למען כבוד שמים, ומי שמבקש בריאות, פרנסה, מנוחת נפש, בשביל שהוא יוכל לעבוד את הקב"ה ברוגע זה חלק מהמלכת הקב"ה.

תפילה בראש השנה מוגדרת כתפילה בעת צרה

הגמרא בנדרים אומרת כל הנודר כאילו בנה במה והמקיימו כאילו הקריב עליו קרבן, וכתוב בריטב"א שכל זה בסתם נדר אבל בעת צרה מצוה לנדור כמו שיעקב אבינו נדר בעת צרה, ומסיים הריטב"א שלפיכך נודרים נדרים ונדבות בראש השנה, מבואר בריטב"א שבראש השנה כל הבקשות מוגדרות כתפילה בעת צרה, כי בזמן הזה נידונים ואפשר לעצור על ידי תפילה את כל הצרות שיכולות לבוא לא עלינו במשך השנה, וידועה מחלוקת הראשונים מה החיוב של תפילה מדאורייתא, שיטת הרמב"ם שמן התורה יש חיוב להתפלל פעם אחת ביום והרמב"ן מפקפק בזה ונוקט שבעת צרה ודאי שיש מצות עשה להתפלל, וכשנצרף את הרמב"ן והריטב"א נמצא שכל תפילה בראש השנה על צרכים פרטיים זה חיוב וקיום של מצות עשה דאורייתא, **בזוהר הקדוש** [פרשת פנחס רלא] כתוב **'ויהי היום יומא דאית בה צערא דא הוא ראש השנה דאית בה דינא קשיא על עלמא'** כתוב כאן מפורש שראש השנה מוגדר כעת צרה, **כך גם למדנו** מהבית יוסף [סו"ס תרב] על מה שכתב בטור **'נוהגים בספרד שגם בשבת מרבים לומר סליחות ותחנונים, ואני תמה על מנהגם שהרי אין מתריעין בשבת'** כותב על זה הבית יוסף **'נראה ליתן טעם למנהגם דסבירא להו כמאן דאמר מתריעין בשבת על עיר שהקיפוה אויבים, ומכיון דבעשרת ימי תשובה התפילה נשמעת יותר וגם באותן ימים אדם מוכן להיות נגמר דינו ביום הכיפורים, אין לך דבר נחוץ יותר מזה'**, למדנו מזה שהתפילה בעשרת ימי תשובה וקל וחומר בראש השנה יש לה דין וכח של תפילה בעת צרה, ושמעתי שכשדיברו עם ר' חיים קנייבסקי שליט"א על עניני השתדלות בפרנסה הוא אמר שהוא עושה השתדלות לפרנסה יומיים בשנה בתפילות של ראש השנה.

הקב"ה שמח בבקשות הפרטיות שלנו

וההנהגה למעשה - קבלה בידינו מ**ר' ישראל סלנטר ומהחזון איש זכרונם לברכה** שבזמנינו צריך לבקש בקשות פרטיות בראש השנה, ולא רק מי שמבקש גשמיות בשביל רוחניות, ור' ישראל אומר שמי שלא מבקש זה לא נובע מדאגה לכבוד שמים אלא מכך שהוא מתעלם מהדין וזוהי סכנה גדולה, וצריך להבין את דבריהם, אם הזוהר הקדוש כל כך מחמיר על מי שמבקש בקשות פרטיות איך הורו לנו גדולי ישראל

לבקש, לבקש, לבקש, על כל פרט ופרט? **נבאר את הדברים על פי משל** - היה מלך גדול שהיו לו בנים שהיו סמוכים על שולחנו והיו מאד מסורים אליו, ביום מהימים המלך רצה לבנות לעצמו ארמון חדש ולהקים סביבו את קריית המלוכה וכל הבנים רצו להיות אחראים על בניית הארמון, והמלך חילק את כל העבודה לכמה משימות וכל בן בחר לפי הסדר מה הוא רוצה לבנות, הבכור לקח את הכתר שהיו משובצים בו אלפי אבנים טובות ומרגליות, הבן השני בחר לבנות את הארמון עצמו, הבן השלישי לקח על עצמו את עיצוב הפנים, הבן הרביעי בחר לבנות את הגינות עם כל הפרחים והדשאים שיקיפו את הארמון, כשהוא מגיע לבן החמישי המלך שואל אותו מה אתה רוצה לבנות לי? והבן עונה לו: אבא אני צמא תביא לי בבקשה פחית קולה, המלך נורא כעס על הבן הזה, הוא אמר לו כל האחים שלך מתקוטטים ביניהם מי יזכה להיות שותף בבנית הארמון ואתה מבקש פחית קולה? המלך גזר עליו ששלשה חדשים הוא לא ידרוך בארמון, לאותו מלך היה עוד בן זקונים שהיה צמח והוא לא תפקד כלום, המלך היה מאד מסור לאותו בן ובכל יום הוא היה מפנה זמן מכל עניני המלוכה ונכנס לבקר את הבן שלו אולי יקרה נס והוא יבריא, באותו יום המלך נכנס יחד עם כל הבנים לאח הקטן ומנסה לדובב אותו, הוא מרטיב לו את השפתיים ואת המצח ופתאום קורה נס, הילד מתחיל למקד מבט ולהזיע ומתחולל הפלא הילד מתחיל לזוז ומנסה להזיז את השפתיים והמלך צועק לעברו בהתרגשות: יענקל'ה שלי אתה רוצה משהו? והילד מבקש בקול חלוש: אבא אני צמא תביא לי משהו לשתות, המלך התנפל עליו חיבק ונישק אותו, יענקל'ה שלי אתה בריא, אתה מרגיש, אתה צמא, ברוך ה', ומאחורה עומד הבן החמישי שאבא שלו נזף בו והוא שואל את אבא שלו למה יגרע? למה כשהוא מבקש לשתות אתה מחבק אותו ואני ביקשתי לשתות ואתה כל כך כעסת עליי? אמר לו המלך: יענקל'ה הזה כבר כמה חדשים צמח, לא מזהה שום דבר, בשבילי לשמוע ממנו את המילה אבא שוה לי יותר מכל הארמונות שאחים שלך בונים לי, אבל אתה בריא ושלם ובזמן שאתה יכול להיות שותף בבניית הארמון שלי מה שמונח לך בראש זה לבקש ממני פחית קולה? זהו המשל וקיבלתי עליו הסכמה מר' אהרון לייב.

והנמשל - דורות הראשונים חיו כל הזמן באמונה והשגחה בהרגשה של 'שיויתי ה' לנגדי תמיד' הם היו בהכרה מלאה, וכשמגיע ראש השנה ואתה יכול לבקש לבנות עולמות בלי סוף למלכות שמים ואתה מבקש בריאות ופרנסה, דולרים ושקלים, על זה אומר הזוהר הקדוש שזה ככלבים הצועקים הב הב, אבל הדור שלנו שכל כך מנותק מההרגשים, כולנו כמו צמח, כל כך שקועים בטבע, בדור שלנו כשיהודי עומד לפני הקב"ה ואומר **'כדלים וכרשים דפקנו דלתיך'** אין לי כלום, אני לא בטוח בשום דבר, כל מה שיש לי נמצא בידים שלך, חיים, בריאות, פרנסה, מנוחת הנפש, כשרונות, הכל הכל הכל ממך ובלעדיך אין לי כלום, בדור החלוש שלנו לעמוד ככה בראש השנה זהו התמליכוני עליכם, כשילד צמח צועק לאבא אני צמא זה שוה יותר מכל ארמנות תבל, וזה מה שאומרים ר' ישראל והחזון איש שמי שבזמנינו מבקש רק על מלכות שמים זה מראה שהוא נשאר צמח ולא מכיר שהכלב ידים של הקב"ה.

למה אנשי כנסת הגדולה לא תיקנו תפילות לזכות בדין

ולמה באמת אנשי כנסת הגדולה כמעט ולא תיקנו בנוסח התפילה של ראש השנה תפילות על נפשינו ועל חיינו? כל התפילות סובבות סביב מלכות שמים, והרי מלך יושב על כסא דין וספרי חיים ומתים פתוחים לפניו, יש הזדמנות עכשיו להתחנן על נפשותינו ולקרוע את גזר דיננו, למה לא מבקשים שום דבר בתוך נוסח התפילה? **ונבאר את הדברים על פי משל** - היה מלך שבנו סרח והמלך הגלה אותו לאי בודד, באותו אי היתה עניות גדולה והבן חי חיי עוני, היו לו נעליים קרועות ובשלג הוא רעד מקור, המעיל היה מחורר, המזרן היה מעופש, יום אחד המלך התגעגע לבנו והוא הלך לבקר אותו והרשה לו לבקש ממנו שלש בקשות ולא יותר, והבן ביקש שידאגו לו לסנדלר שיתקן לו את הנעליים, חייט שיתפור לו את המעיל, ולרסס את המזרן מהפשפשים, המלך שמע את הבקשות ופרץ בבכי, הוא אמר לבנו היתה לך הזדמנות חיים במקום לבקש על פשפשים וחורים בנעלים היית יכול לבקש בקשה אחת **'אבא תחזיר אותי הביתה'**, בבית יש לך נעליים בשפע, מעילים בשפע, מזרנים נקיים, כך גם לנו יש הזדמנות בראש השנה במקום לבקש על כל הפרטים, על פרנסה, על רפואה, אפשר לבקש בקשה אחת **'אבא תחזיר אותי הביתה', 'מלוך על כל העולם כולו בכבודך'** בזה כלול כל הטובות.

ה' מלכינו והוא יושיענו

ואפשר לבאר בזה עוד דרך - לכל מדינה יש את ספר החוקים שלה שכתוב שם איזה עונש יש לכל עבירה על החוק, אדם שעבר על עבירה שהחוק מחייב עליה בין עשר לעשרים שנות מאסר והוא יבוא לבית משפט בלי עורך דין הוא יקבל את מלא העונש שכתוב בחוק, אם הוא יבוא עם עורך דין בינוני יורידו לו לחמש עשרה שנה, ואם הוא ימצא עורך דין טוב שיודע לנצל ולעורר את רגשי השופטים לרחם עליו יורידו לו לעשר שנים, פחות מזה השופט לא יכול לתת כי הוא מחוייב לחוק, יוצא מן הכלל כל המקורבים למלכות שהמלך רשאי לתת להם חנינה והם מעל לחוק, **והנמשל** - אם כל ראש השנה נהיה עסוקים בלבקש בקשות פרטיות מעומקא דליבא בצורה הכי טובה שאפשר אנחנו נצליח רק להוריד את העונש למינימום שכתוב בחוק, אומר הקב"ה

'תמליכוני עליכם' ברגע שאנו בניך ואתה אבינו, אנו עבדיך ואתה מלכינו, אנו רעיתך ואתה דודינו, כשאתם חלק ממשפחת המלוכה אתם מקבלים חנינה מוחלטת, זה עצה עמוקה לזכות בדין יותר מאשר על ידי בקשות פרטיות, **וכמובן** שזה לא סתירה לכך שבדור שלנו העבודה היא גם לבקש בקשות פרטיות שבזה אנחנו מכניעים את עצמינו לריבונו של עולם ומכירים שהכל ממנו, אבל גם בדור שלנו צריך לדעת כמה אפשר להרויח כשמבקשים על גילוי כבוד מלכותו.

הוסיף לי על הדברים חכם אחד שזה מרומז במה שאומרים בסליחות לערב ראש השנה **'כי ה' שופטינו ה' מחוקקינו ה' מלכינו והוא יושיענו'** בגלל שה' הוא מלכינו ההנהגה איתנו היא מחוץ לחוק ולכן 'הוא יושיענו'.

להיזהר לא לאבד את הטעם בראש השנה

ניגש אלי פעם בחור בישיבה גדולה וסיפר לי שאבא שלו יהודי פשוט של חק לישראל אבל הוא ירא שמים באמת, וכל שנה במוצאי יום כיפור אבא שלי אוסף את הילדים ואומר להם שהוא סופר את הימים השעות הדקות והשניות מתי יבוא כבר עוד פעם יום כיפור, כזו טהרה לפני ה', כזה קירבת אלוקים, כאלו תפילות מתוקות, אומר לי הבחור אבא שלי הוא יהודי עובד ואני בחור ישיבה וכשמגיע ראש חודש אלול אני רוצה להיכנס מתחת השמיכה ולצאת במוצאי יום כיפור, אין לי כח לאימת ולחרדת הדין, לפלצות ולמורא, אמרתי לו: אם ככה נכשלנו ובגדול, לאבא שלך יש יום כיפור ולך אין יום כיפור, ממה בא השיבוש הזה? מדברים כל כך הרבה על חרדת הדין אבל לא אומרים מספיק כמה הימים האלו מופלאים, לא רק חודש אלול שזה ימי רחמים ולא רק עשרת ימי תשובה שעליהם נאמר **'דרשו ה' בהמצאו קראוהו בהיות קרוב'** ולא רק יום כיפור שכל כולו רחמים, אלא גם ראש השנה שהוא יום הדין זה יום יקר מאד, כמה קירבת אלוקים אפשר לזכות ביום הנחמד והיקר הזה.

מה היתה השקפת גדולי ישראל על המאריכים יתר על המידה בתפילות שמונה עשרה בראש השנה?

ושוב מעשה שהגיע אלי בחור כמה ימים לפני ראש השנה והוא מתלונן שהוא לא מצליח להירדם בלילות, שאלתי אותו: אתה בכזו דרגה לא לישון מפחד מאימת הדין? והוא ענה שהוא לא מפחד מהדין הוא מפחד מהתפילות, משנה לשנה אני פחות מצליח לכוין בתפילות של ראש השנה ומזה אני מתוח ולא נרדם בלילות, אמרתי לו שאני מבטיח לו שהשנה הוא יכוין פחות מאשר בשנה שעברה, אם אתה נכנס לראש השנה בכזה לחץ מהתפילות ברור שלא תצליח לכוין כלום, שאלתי את אותו בחור מי אמר לך שעבודת היום זה כונה בתפילה? אמנם תפילה בכונה זה דבר גדול מאד אבל עבודת היום זה המלכת הקב"ה, שופר, קבלת עול מלכות שמים, ולנצל כל רגע להתקרב לקב"ה, ובכלל זה שכל המצוות והמעשים טובים שעושים בראש השנה נעשים בצורה יותר טובה, ברכת המזון, אשר יצר, כיבוד אב ואם, בין אדם לחבירו, לא לשרוף סתם את הזמן, וחלק מכל זה צריך גם לכוין בתפילה, אבל מי אמר שצריך למקד ולרכז את כל הכוחות בכונה בתפילה? **יש כאלו** שמתפללים בראש השנה כל שמונה עשרה שעתיים, ואני רוצה לספר לכם תגובות של שלשה גדולי ישראל לאנשים שהאריכו בשמונה עשרה בראש השנה - **הבריסקער רב** ראה שאחד מבני הבית מאריך מאד בשמונה עשרה של מעריב והוא ניגש לשאול אותו האם במחזור שלו כתוב דברים שלא כתובים בשאר המחזורים, **הרב שך** ראה שיש כאלו שמאריכים בשמונה עשרה בזמן שכולם אומרים גוט יאר, והוא אמר שהוא מקנא בהם שהדבר היחיד שנשאר להם לעשות עליו תשובה הוא על מה שהם לא האריכו בשמונה עשרה כל השנה, **המשגיח ר' חצק'ל** כשהוא ראה כאלו שמאריכים בלי סוף הוא אמר שצריך להזכיר להם שהם מדברים עם מישהו..., כשמדברים עם מישהו לא אומרים ובכוווווון תוווון פחדרررך, המילים עמם כל כך מתוקות אין צורך למרוח אותם.

אמרתי לאותו בחור בראש השנה הזה אתה מקבל על עצמך שאתה לא מכוין שום דבר בתפילה, אתה מגיע לתפילה רק בשביל להינות מהמנגינות, תקבל על עצמך פעם בעשר דקות תחשוב ריבונו של עולם באתי להתחבר לבנים שלך שממליכים אותך עכשיו, הבחור בא אלי אחרי ראש השנה ואמר לי שכזה ראש השנה מתוק לא היה לו כל ימי חייו, כזו קירבת אלוקים, כזו רוממות, כזה רוגע, וממש בלי כונה שמתי לב שכיונתי השנה יותר ממה שכיונתי כל השנים שעברו.

אין לבוא אל שער המלך בלבוש שק

צריך לדעת שלחץ זה לא המהות של ראש השנה אלא להיפך הוא האויב של כל השנה ובפרט של ראש השנה, גם בראש השנה נאמר הפסוק **'עבדו את ה' בשמחה'**, ואימת הדין לא צריכה להיות סתירה לזה, התפילות צריכות להיות בנעימות, וכך כל דבר שעושים בראש השנה, ובפרט בזמן תקיעת שופר שאז אנחנו ממליכים את הקב"ה **'אין לבוא אל שער המלך בלבוש שק'**, הזכות הזו שאנחנו זוכים להמליך את הקב"ה אין לתאר כמה שהיא שוה, בפיוט אמרו לאלוקים אנחנו אומרים **'חפץ בעם ממליכיו'** יש לקב"ה בעולם שמונה מלייארד גויים הודים, סינים, אמריקאים, ולהבדיל אלף אלפי אלפים ריבי רבבות של מלאכים שרפים ואופנים וחיות הקודש שכולם מקבלים עליהם עול מלכות שמים זה מזה, ובכל אופן כשמגיע ראש השנה הקב"ה **'חפץ בעם ממליכיו'** את מי זה כולל? היום אין לקב"ה לא את הרמב"ם ולא את

הגר"א מוילנא, יש לו אותנו שאנחנו ממליכים אותו ובזה הוא חפץ בכל יהודי פשוט שיושב בראש השנה עם המחזור שלו וממליך את הקב"ה.

המלך הוא אותו מלך

ונחזור על מה שהחפץ חיים היה רגיל לומר על ירידת הדורות - המלך יצא לבקר את כל הנתינים שלו והוא הלך מעיר לעיר, כשהוא היה בעיר הבירה הוא היה במלון של שמונה כוכבים, שטיחים מקיר לקיר, וכו' וכו', כך הוא הולך מעיר לעיר ובסוף הדרך הוא הגיע לכפר נדח ושם הכינו לו את הביקתה הכי מפוארת, נתנו לו מזרן בלי פשפשים, והאוכל היה מרק מיוחד מבולבסים שזה היה המעדן של הכפר, אומר החפץ חיים - כשהמלך כאן אין לו בית אחר, אין לו מיטה אחרת, אין לו אוכל אחר, זה מה שיש לו, אבל המלך נשאר אותו מלך, וכך גם בירידת הדורות אנחנו צריכים לדעת אמנם אין היום לקב"ה את התקיעת שופר של האריז"ל ולא של הרמב"ם, לא של ר' עקיבא ולא של רבינא ורב אשי, היום יש לו את השופר שלנו, את המלכויות שלנו, זכרונות שלנו, שופרות שלנו, אבל המלך נשאר אותו מלך, אין בו שום שינוי, והוא חפץ בעם ממליכיו בנו כמו שאנחנו הוא רוצה אותנו.

הקב"ה נמצא בצד שלנו

ויש כאלו שמגיעים לראש השנה בהרגשה שיש מלך שכועס עליהם על מה שהם עשו כל השנה ועכשיו צריך לפייס אותו, אבל אני יגלה לכם סוד - הקב"ה הוא **'חפץ בחיים'** הוא נמצא בצד שלנו עוד יותר ממה שאנחנו נמצאים בו, הוא רוצה להיטיב ולתת לו בלי גבול ובלי שיעור, אלא שבשביל להיטיב כדי שלא יהיה נהמא דכיסופא היו מוכרחים לברוא יצר הרע, המטרה של הדין והמשפט זה בשביל להיטיב לבריות, 'דין' זה לא מכות יסורים וענשים, דין זה מה שמגיע לבן אדם על פי היושר והמשפט, וכשהקב"ה ראה שהעולם לא יכול להתקיים רק על הדין הוא שיתף והקדים רחמים לדין, הוא נתן לנו מתנה של תשובה, הוא נתן לנו עקידת יצחק, הוא נתן לו מלא עצות איך נזכה בדין, זה כמו מלך שהבן נמצא בבית סוהר והמלך רוצה להוציא אותו אבל הוא כפוף לחוק והמלך שולח לו את העורכי דין הכי גדולים שיש, הוא נותן לו את כל התחבולות איך לצאת מבית הסוהר, וכך גם בראש השנה שמידת הדין דורשת את שלה הקב"ה נמצא בצד שלנו, הוא נותן לנו את כל העצות והתחבולות לזכות בדין.

שנזכה כולנו וכל עם ה' לשוב בתשובה שלימה, ונזכה כולנו לשנה טובה ומתוקה, לשנה טובה תכתבו ותחתמו לאלתר לחיים טובים ולשלום בספרם של צדיקים גמורים, תחל שנה וברכותיה, אמן.

להצטרפות לקבלת השיעורים והגליונות:
@ 2132817@gmail.com
050-9127078